

FRANTIŠEK KUPKA (23. 9. 1871 Opočno – 24. 6. 1957 Puteaux, Francie)

František Kupka se narodil 23. září 1871 v Opočně ve východních Čechách, jako nejstarší z pěti dětí notářského úředníka Václava Kupky a jeho ženy Josefy. Krátce po jeho narození se rodina přestěhovala do Dobrušky, kde Kupka strávil dětství, získal základní vzdělání a poté se vyučil sedlářem. Zároveň navštěvoval veřejnou kreslírnu, kde se projevil jeho velký talent, díky němuž byl doporučen ke studiu na umělecké škole. V letech 1888–1891 studoval na Akademii výtvarných umění v Praze. Další čtyři roky (1891–1895) pak navštěvoval vídeňskou Akademii výtvarných umění, kde se specializoval na malbu historií (obrazy historických, náboženských a mytologických výjevů). V roce 1895 odešel Kupka do Francie. Pracoval zde mj. jako ilustrátor satirických časopisů. V roce 1900 se v Paříži přestěhoval do známé umělecké čtvrti Montmartre a opakovaně vystavoval na pravidelných přehlídkách současného umění (tzv. Salonech). V roce 1906 se svou životní družkou Eugénií odchází na předměstí Paříže, do městečka Puteaux, kde prožije téměř celý zbytek života.

Ve své umělecké tvorbě se od realistických obrazů postupně propracoval k abstraktní malbě. Za vůbec první abstraktní obrazy v dějinách malířství se považují Kupkova díla *Amorfa – Dvoubarevná fuga*, která byla poprvé vystavena v roce 1912, *Amorfa – Teplá chromatika* a *Vertikální plány III*. Jeho abstraktní obrazy měly zpočátku vždy nějaký konkrétní základ – jako zdroj inspirace mu sloužila fyzikální teorie o barvách, studium pohybu a hudba. Malířský směr inspirovaný hudbou a poezií se nazývá orfismus (podle bájného antického básníka a pěvce Orfea) a František Kupka je jedním z nevýznamnějších představitelů tohoto směru.

Kupka vstoupil hned na počátku 1. světové války jako dobrovolník do francouzské cizinecké legie, kde byl členem roty Nazdar, a již v roce 1914 byl zraněn při bitvě u řeky Aisne. Kvůli zranění a dalším zdravotním problémům musel v roce 1915 z aktivního boje odejít. Dále pak působil jako organizátor československé legie ve Francii – byl předsedou a propagátorem tzv. Československé kolonie v Paříži. Po příchodu legionářů z Ruska (1918) se podílel na utváření československých pluků ve Francii, s nimiž se pak na bojiště ještě vrátil. V rámci umělecké činnosti se během války věnoval navrhování uniforem, praporů, vyznamenání, poštovních známek a pohlednic vydávaných na

podporu legií. Za své zásluhy získal Řád důstojníka Čestné legie a byl povýšen na hodnost kapitána. Po válce jako důstojník československé armády vedl uměleckou dílnu Památníku odboje v Praze a mimo jiné se účastnil soutěže na znaky nového československého státu.

V roce 1922 byl Kupka jmenován profesorem na Akademii výtvarných umění v Praze, nadále však žil ve Francii, kde se věnoval tvorbě, a účastnil se výstav po celém světě. Zemřel 24. června 1957 na pařížském předměstí Puteaux, kde prožil většinu života. O rok později pak uspořádalo *Musée national d'art moderne* v Paříži první umělcovu velkou samostatnou výstavu (tzv. retrospektivu). František Kupka je v současné době považován za nejvýznamnějšího českého umělce 20. století.

- **Použitá literatura:**

DĚJEV, Platon Ivanovič. *Výtvarníci legionáři*. Praha: Československý legionář MNO, kancelář československých legií, 1937.

HOROVÁ, Anděla. *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*. Svazek 1., A–M. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0521-8.

KRBCOVÁ, Ilona a Tereza PETIŠKOVÁ. *Pole tvůrčí a válečná: výtvarné umění ze sbírek Vojenského historického ústavu Praha: Moravská galerie v Brně 2008*. Brno: Moravská galerie ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem Praha, 2008. ISBN 978-80-7027-190-2.

KUPKA, František a Helena MUSILOVÁ. *František Kupka: cesta k Amorfě: Kupkovy salony 1899–1913*. Praha: Národní galerie, 2012. ISBN 978-80-7035-511-4.

- **Monografie o Františku Kupkovi:**

KUPKA, František a Lenka JAKLOVÁ. *František Kupka: Čech – Francouz – Evropan*. Hradec Králové: Královéhradecký kraj, 2009. ISBN 978-80-260-0804-0.

KUPKA, František a Dana MIKULEJSKÁ. *František Frank Frantík François Kupka*. Praha: Národní galerie, 2013. ISBN 978-80-7035-520-6.

LAMAČ, Miroslav. *František Kupka*. Praha: Odeon, 1984. Malá galerie.

MACHAR, Josef Svatopluk. *Kupka. Rudé květy*, r. 5, č. 2, 3, 4. Praha, 1905.

VACHTOVÁ, Ludmila. *František Kupka*. Praha: Odeon, 1968.

- **Zajímavé katalogy z výstav v ČR:**

Výstava životního díla 1880–1946 k 75. narozeninám. Spolek výtvarných umělců Mánes, Praha. (Kurátorem výstavy a autorem předmluvy v katalogu sám Kupka).

František Kupka 1971–1957. Valdštejnská jízdárna a Palác Kinských, od 22. března do 30. dubna 1968. Národní galerie v Praze.

František Kupka a Oto Gutfreund – Čeští dobrovolníci ve Francii za 1. světové války. Muzeum Kampa, Nadace Jana a Medy Mládkových.

František Kupka, Otto Gutfreund – Umění ve službách národa (1914–1918). Galerie moderního umění v Hradci Králové 20. září – 30. prosince 2012.

KDE JE MOŽNÉ VIDĚT DÍLA FRANTIŠKA KUPKY?

- **ČESKÁ REPUBLIKA**, Praha
  - Národní galerie v Praze
  - Muzeum Kampa
  - Galerie Zlatá husa

[Hradec Králové](#), Galerie moderního umění v Hradci Králové

[Ostrava](#), Galerie výtvarného umění v Ostravě

- **FRANCIE**, Paris
  - Musée National d'Art Moderne, Centre Georges Pompidou
  - Musée d'Orsay

[Caen](#), Musée de Beaux-Arts de Caen

[Marseille](#), Musée Cantini

[Rennes](#), Musée de Beaux-Arts de Rennes

- **ÍRÁN**

[Teheran](#), Teheran Museum of Contemporary Art

- **ITÁLIE**

[Venezia](#), Peggy Guggenheim Collection

- **KANADA**

Ottawa, National Gallery of Canada

- **RAKOUSKO**

Wien, Museum Moderner Kunst

- **NĚMECKO**

Bochum, Kunstmuseum Bochum

Mönchengladbach, Städtisches Museum Abteiberg

- **ŠPANĚLSKO**

Madrid, Museo Thyssen-Bornemisza

Bilbao, Museo Guggenheim Bilbao

- **ŠVÝCARSKO**

Lausanne, Fondation de l'Hermitage

- **VELKÁ BRITÁNIE**

London, Tate Gallery

- **USA**

Washington D. C., National Gallery of Art

Dallas, Dallas Museum of Art

Huntington, Heckscher Museum of Art

Chicago, The Art Institute of Chicago

Los Angeles, Los Angeles County Museum of Art

New York

- Museum of Modern Art
- Metropolitan Museum of Art
- Solomon R. Guggenheim Museum
- New York Public Library

Philadelphia, Philadelphia Museum of Art

© ČŠBH, o. s. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního programu Podpora vzdělávání v jazycích národních menšin a multikulturní výchovy v roce 2013. Mediální partner: Český rozhlas – Radio Praha

---